

Чуприна Н.М.

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри маркетингу та логістики
Український державний університет науки і технологій

Chupryna Natalia

Doctor of Economics, Professor,
Professor of the Department of Marketing and Logistics
Ukrainian State University of Science and Technology

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ КАДРІВ У КОНТЕКСТІ ПАРТНЕРСТВА З ПІДПРИЄМСТВАМИ

STATE SUPPORT FOR PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF PERSONNEL IN THE CONTEXT OF PARTNERSHIP WITH ENTERPRISES

У статті здійснено комплексний аналіз інституційної системи державної підтримки професійного розвитку кадрів в Україні. Розглянуто напрями діяльності основних органів державного управління у сфері професійного навчання, перекваліфікації та підвищення кваліфікації кадрів. Визначено ключові законодавчі акти, що формують нормативно-правову основу державної політики, а також окреслено роль державних інституцій у забезпеченні адаптивності системи підготовки кадрів до потреб ринку праці. Представлено статистичні дані щодо кількості осіб, які пройшли професійне навчання та скористалися ваучерами на навчання, що дозволило оцінити ефективність діючих програм підтримки. За результатами дослідження сформульовано пропозиції щодо підвищення ефективності державної підтримки професійного розвитку кадрів.

Ключові слова: підвищення кваліфікації, державна підтримка, партнерство, підприємство, професійне навчання, ринок праці.

The article presents a comprehensive analysis of the institutional system of state support for the professional development of employees in Ukraine. It examines the activities of key government bodies, including the Ministry of Economy of Ukraine, the Ministry of Education and Science of Ukraine, and the State Employment Service of Ukraine, in the areas of vocational training, retraining, and skills enhancement. The study analyzes current educational and professional programs, main forms of cooperation with enterprises, and the role of public-private partnerships in aligning workforce training with the actual needs of the labor market. Key legislative acts regulating state support for professional development are identified, notably the Laws of Ukraine On Employment of the Population, On Education and On Professional Development of Employees. Statistical data on the number of individuals who have completed vocational training and utilized training vouchers are presented, enabling an assessment of the effectiveness of implemented programs. The article systematizes the main state initiatives supporting skills upgrading and retraining, as carried out by the principal government bodies. The Ministry of Economy implements grant programs for small and medium-sized businesses, facilitates the creation of clusters and industrial parks with workforce training components, and actively involves businesses in professional training. The Ministry of Education and Science focuses on developing dual education, modernizing vocational and technical education, supporting professional development centers, and delivering adult retraining programs, cooperating with enterprises through training and practical centers and hands-on training. The State Employment Service offers vocational training for the unemployed, qualification improvement vouchers, internships, and employer-commissioned courses, ensuring workforce retraining and subsequent employment. Based on the findings, the study recommends strengthening inter-agency coordination in labor market needs forecasting, expanding access to training vouchers for youth and self-employed individuals, developing dual education, encouraging business participation in co-financing training, and implementing digital tools to monitor employment outcomes following training.

Keywords: advanced training, state support, partnership, enterprise, vocational training.

Постановка проблеми. У сучасних умовах трансформації ринку праці, цифровізації та війни в Україні особливо актуальним постає питання професійного розвитку кадрів. Важливою проблемою залишається невідповідність кваліфікації працівників потребам роботодавців, що посилюється внаслідок демографічних змін, міграції, мобілізації та релокації бізнесу.

Обмежена ефективність взаємодії держави й бізнесу у сфері професійного розвитку призводить до дисбалансів на ринку праці. Це актуалізує необхідність поглиблення державно-приватного партнерства для формування гнучкої системи професійного навчання, здатної швидко реагувати на потреби економіки в умовах кризи та відбудови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі достатньо уваги приділено навчанню та підвищенню кваліфікації працівників як з теоретичної, так і з прикладної сторони, зокрема науковиця Панкратова О. досліджує підходи до визначення поняття підвищення кваліфікації, його роль у професійному розвитку кадрів, а також методики реалізації цього процесу через освіту, тренінги, стажування, цифрові платформи навчання та систему безперервного професійного розвитку [1].

Мельник Т.О. акцентує увагу на важливості державних механізмів підтримки у створенні сприятливих умов для розвитку малого і середнього підприємництва як основи модернізації економіки. Дослідник підкреслює недостатню розвиненість інвестиційних і інноваційних фондів, бізнес-інкубаторів, регіональних центрів підтримки підприємництва, а також недосконалість правового та фінансового забезпечення процесів підготовки та підвищення кваліфікації кадрів. При цьому державна підтримка системи професійного розвитку розглядається автором як один із ключових важелів стимулювання економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності та зміцнення підприємницького потенціалу [2].

Радкевич В. наголошує, що ефективна взаємодія держави та бізнесу забезпечується через впровадження дорожньої карти розвитку державно-приватного партнерства, яка передбачає вдосконалення нормативно-правової бази, активне залучення приватного сектору до реалізації освітніх проєктів, розвиток цифрової інфраструктури та регулярний моніторинг потреб ринку праці. Такий підхід, на думку науковиці, сприяє підвищенню якості освіти, її відповідності вимогам економіки та розширенню можливостей населення для здобуття актуальних професійних компетентностей [3].

Кузьменко Г. та Телендій А. підкреслюють, що держава відіграє ключову роль у забезпеченні стабільності та ефективності ринку праці через законодавче регулювання, реалізацію програм підтримки зайнятості та сприяння професійному навчанню. Дослідники акцентують увагу на важливості захисту прав працівників і створення умов для їхньої адаптації до змін на ринку праці. Особливу увагу звертають на підтримку вразливих категорій населення, а також розвиток малого і середнього бізнесу як дієвого інструменту створення нових робочих місць і стимулювання регіонального економічного зростання [4].

Враховуючи наявність наукових досліджень, присвячених питанням державної підтримки професійного розвитку кадрів, слід зазначити, що проблема оновлення та ефективного функціонування інституційних механізмів навчання, перекваліфікації та підвищення кваліфікації кадрів досі залишається недостатньо опрацьованою. Більшість наукових праць акцентує увагу на загальних аспектах професійного навчання або аналізі окремих освітніх програм, водночас обмежено розглядається комплексна роль державних органів, їх програмних інструментів і фактичних результатів реалізації відповідних ініціатив.

Формулювання завдання дослідження. Здійснити комплексний аналіз інституцій державної підтримки системи навчання, перекваліфікації та підвищення кваліфікації кадрів, розглянути чинні освітньо-професійні програми, що реалізуються за участі державних органів.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах стрімких технологічних змін, соціально-економічних викликів та наслідків військової агресії особливої актуальності набуває питання ефективної державної підтримки розвитку кадрів. Динамічна трансформація ринку праці зумовлює необхідність постійного оновлення професійних компетентностей, адаптації працівників до нових економічних умов і активного впровадження сучасних підходів до професійного навчання. У цьому контексті партнерство між державою та бізнесом виступає ключовим елементом забезпечення відповідності системи підготовки кадрів актуальним потребам економіки, сприяючи розвитку людського капіталу та підвищенню конкурентоспроможності країни.

Центральні органи виконавчої влади відіграють провідну роль у формуванні та реалізації політики державної підтримки професійного розвитку кадрів. Серед них ключове місце займають Міністерство економіки України, Міністерство освіти і науки України та Державна служба зайнятості України, які забезпечують нормативно-правове регулювання, розробку та реалізацію державних програм, а також координацію співпраці з роботодавцями.

Зокрема, Міністерство економіки України зосереджує свою діяльність на стратегічному плануванні та реалізації програм, що спрямовані на підвищення кваліфікації та перекваліфікацію кадрів з урахуванням актуальних потреб економіки [5]. Важливою складовою є впровадження Національної стратегії розвитку ринку праці до 2030 року, яка передбачає модернізацію системи професійного навчання, використання інструментів державного замовлення на підготовку кадрів та стимулювання роботодавців до створення нових робочих місць. Суттєве значення надається розвитку дуальної освіти як форми державно-приватного партнерства та впровадженню цифрових рішень для забезпечення доступу до навчання дорослих [6].

Міністерство освіти і науки України здійснює комплекс заходів щодо оновлення змісту професійної освіти відповідно до компетентнісного підходу, розвитку дуальної форми навчання та поглиблення співпраці закладів освіти з підприємствами. Пріоритетними напрямками є модернізація освітніх стандартів, цифровізація процесів навчання, зокрема створення онлайн-платформ для підвищення кваліфікації кадрів, а також підтримка програм перепідготовки для осіб, що втратили роботу через соціально-економічні зміни. Міністерство активно співпрацює з бізнесом у розробленні професійних стандартів та спільному фінансуванні навчальних ініціатив, що сприяє формуванню адаптивної системи підготовки кадрів [7].

Державна служба зайнятості України виконує практичну функцію щодо реалізації програм підвищення та перекваліфікації кадрів, орієнтуючись на потреби регіональних ринків праці. До ключових інструментів служби належать організація професійного навчання зареєстрованих безробітних за актуальними спеціальностями, реалізація короткострокових курсів, стажувань, програм дуальної освіти та впровадження механізму ваучерів на навчання для окремих соціальних груп. Додатково служба забезпечує профорієнтаційні послуги, кар'єрне консультування, підтримує самозайнятність через мікрогранти та активно впроваджує цифрові сервіси для спрощення доступу до своїх послуг [8].

Загалом, взаємодія зазначених органів спрямована на формування багаторівневої та адаптивної системи підтримки професійного розвитку, яка відповідає викликам часу та сприяє підвищенню стійкості національної економіки. Комплексний підхід до організації професійного навчання та перекваліфікації на основі державно-приватного партнерства забезпечує ефективне реагування на зміни ринку праці та сприяє розвитку людського капіталу в Україні.

Важливим доповненням до зазначених інституцій є законодавче підґрунтя, яке визначає основні принципи державної підтримки професійного розвитку кадрів в Україні. Доцільно відзначити, що така підтримка ґрунтується на комплексі ключових нормативно-правових актів, серед яких провідне місце посідають Конституція України, Закон України «Про зайнятість населення», Закон України «Про освіту», а також інші закони та акти, які регулюють професійний розвиток трудових ресурсів [9–11]. Визначальну роль відіграють також нормативні документи Кабінету Міністрів України, Міністерства економіки України, Міністерства освіти і науки України та Державної служби зайнятості України, які встановлюють механізми реалізації державних програм підтримки. Уваги заслуговують положення, що регламентують взаємодію з підприємствами, сприяючи розвитку ефективного партнерства між державою та бізнесом для модернізації системи професійного навчання, адаптації кадрів до динаміки ринку праці та підвищення їхньої конкурентоспроможності [12].

Систематизація основних ініціатив державної підтримки підвищення та перекваліфікації кадрів представлена у таблиці 1, що відображає ключові ініціативи діяльності відповідних органів влади та основні форми взаємодії з підприємствами для задоволення потреб ринку праці.

Як видно з наведених даних, основні ініціативи державної підтримки професійного розвитку кадрів реалізуються через інтегровану взаємодію ключових органів влади та бізнесу, що забезпечує адаптивність системи підготовки кадрів до потреб сучасного ринку праці.

Основними ланками взаємодії в системі державної підтримки підвищення та перекваліфікації кадрів у контексті партнерства з підприємствами між Мініс-

терством економіки України, Міністерством освіти і науки України та Державним центром зайнятості є програми професійного навчання та ваучери на навчання. Професійне навчання орієнтоване на оперативне здобуття робітничої професії або підвищення кваліфікації в короткі терміни з отриманням диплома кваліфікованого робітника, що дає змогу швидко реагувати на кадрові потреби підприємств. Натомість ваучери на навчання надають можливість здобути або оновити вищу освіту, а також пройти професійну підготовку за більш тривалою програмою з ширшим спектром спеціальностей. Цей інструмент адресований окремим категоріям громадян, зокрема особам віком від 45 років, внутрішньо переміщеним особам, учасникам бойових дій, особам з інвалідністю, звільненим зі служби, тим, хто отримав поранення під час воєнного стану або був позбавлений волі. Дані щодо кількості осіб, які скористалися цими програмами, представлено на рисунку 1.

Наведені дані свідчать про значне переважання кількості осіб, які отримали консультаційні послуги, над кількістю тих, хто був направлений на професійне навчання або отримав ваучер на навчання, що вказує на загальну зацікавленість населення у питаннях професійного розвитку. Водночас попит на консультаційні послуги суттєво перевищує реальні можливості отримання професійної підготовки, що обумовлено недостатньою мотивацією до здобуття робітничих професій, переважним прагненням здобути вищу освіту та обмеженнями щодо видачі ваучерів на навчання у закладах вищої освіти за встановленими категоріями.

Крім програм професійного навчання та навчання за ваучерами, у системі державної підтримки підвищення та перекваліфікації кадрів діють й інші ініціативи, спрямовані на розвиток професійних компетентностей населення. Зокрема, Міністерство економіки України впроваджує грантові програми для розвитку малого та середнього бізнесу, в межах яких передбачено можливість фінансування навчання персоналу, участі у тренінгах та семінарах з підприємницьких навичок. Міністерство освіти і науки України активно розвиває дуальну освіту, модернізує професійну (професійно-технічну) освіту через створення навчально-практичних центрів, а також підтримує короткостро-

Таблиця 1

Систематизація основних ініціатив державної підтримки підвищення та перекваліфікації кадрів

Орган	Ключові ініціативи	Форми партнерства з підприємствами
Міністерство економіки України	<ul style="list-style-type: none"> Грантові програми підтримки малого і середнього бізнесу Програми розвитку підприємництва Підтримка створення кластерів і індустріальних парків з елементами підготовки кадрів 	<ul style="list-style-type: none"> Підвищення кваліфікації працівників за кошти грантів Залучення бізнесу до професійного навчання Інституційна співпраця в рамках кластерних ініціатив
Міністерство освіти і науки України	<ul style="list-style-type: none"> Розвиток дуальної освіти Модернізація професійно-технічної освіти Підтримка центрів професійного розвитку Освітні програми для перекваліфікації дорослого населення 	<ul style="list-style-type: none"> Створення навчально-практичних центрів на підприємствах Співпраця у формуванні стандартів освіти Практична підготовка на виробництві
Державний центр зайнятості	<ul style="list-style-type: none"> Програми професійного навчання безробітних Програма ваучерів для підвищення кваліфікації Стажування за сприяння центрів зайнятості Курси під замовлення роботодавців 	<ul style="list-style-type: none"> Професійна перепідготовка під потреби конкретних підприємств Стажування на робочих місцях Підготовка кадрів із подальшим працевлаштуванням

Джерело: сформовано автором на основі [5; 7; 8]

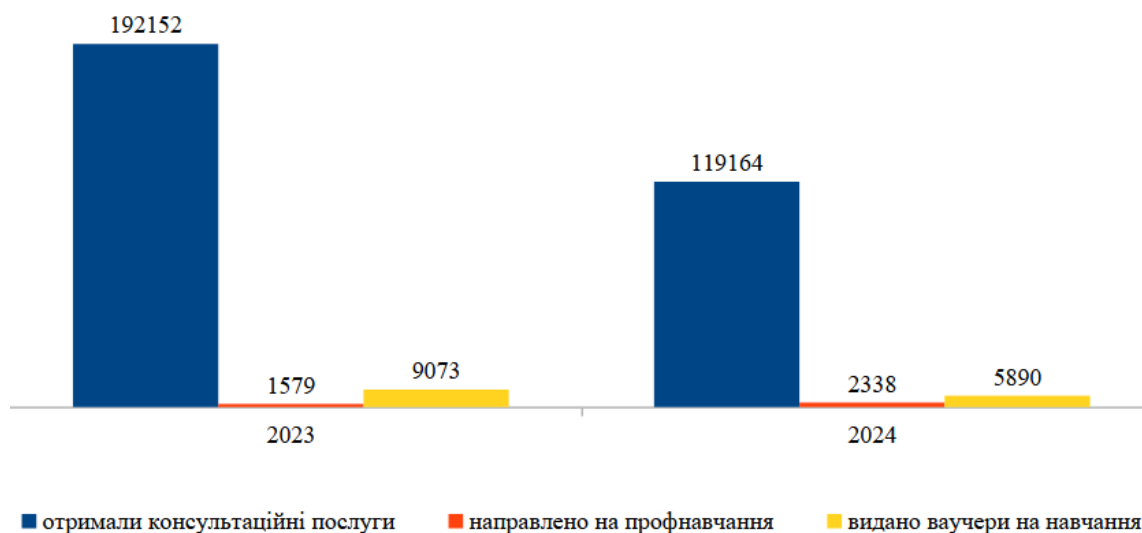

Рис. 1. Кількість осіб, які пройшли професійне навчання та навчання за ваучерами, тис. осіб

Джерело: сформовано автором на основі [8]

кові курси підвищення кваліфікації для дорослих. Державна служба зайнятості додатково реалізує курси цільового призначення для безробітних під потреби роботодавців, організовує стажування на робочих місцях, а також надає консультаційні та кар'єрні послуги з підбору освітніх траєкторій. Сукупність цих заходів формує багатокомпонентну модель підтримки професійного розвитку населення, що дозволяє підвищувати адаптивність кадрів до змін на ринку праці.

Висновки. Аналіз чинних державних програм і ініціатив, спрямованих на професійний розвиток кадрів у контексті партнерства з підприємствами, свідчить про наявність багаторівневої системи підтримки професійного розвитку населення. Провідну роль у цій системі відіграють програми професійного навчання для безробітних та навчання за ваучерами для окремих категорій громадян, що забезпечує можливість як швидкої адаптації до ринку праці, так і здобуття більш тривалих освітніх кваліфікацій. Додаткові програми, зокрема гранти на розвиток підприємництва, дуальна освіта, короткострокові курси та стажування, доповнюють загальну модель професійного розвитку, спрямовану на формування конкурентоспроможного кадрового потенціалу.

Водночас результати аналізу даних Державної служби зайнятості демонструють нерівномірність доступу населення до таких програм, що зумовлює дисбаланс у можливостях професійної реалізації. Незважаючи на наявність широкого спектра інструментів підтримки, їх ефективність часто обмежується низьким рівнем обізнаності громадян про існуючі можливості, нерівномірним територіальним охопленням, а також недостатнім бюджетним фінансуванням. Додатковим стримувальним фактором є недостатня мотивація до здобуття робітничих професій, що посилюється суспільними установками на перевагу вищої освіти, внаслідок чого значна частина працездатного населення залишається поза охопленням програм професійного навчання, попри їх високу актуальність для потреб сучасного ринку праці.

Для підвищення ефективності державної підтримки професійного розвитку кадрів доцільно рекомендувати:

- посилити координацію між органами влади для створення єдиної системи прогнозування потреб ринку праці та цільового навчання кадрів через впровадження міжвідомчої взаємодії, централізованого обміну даними та спільного планування розвитку персоналу;

- розширити доступ до ваучерів для молодших вікових груп, самозайнятих осіб і підприємців із обов'язковим урахуванням результатів моніторингу затребуваних професій на ринку праці на момент подання заявки;

- впровадити сучасні цифрові платформи, які забезпечать не лише зручний доступ до інформації про освітні можливості, а й прозоре відстеження результатів працевлаштування та кар'єрного зростання після проходження навчання;

- посилити залучення бізнесу до формування змісту освітніх програм через розвиток дуальної освіти, механізмів спільного фінансування навчання, створення корпоративних програм професійного розвитку, а також надання замовлень на цільову підготовку кадрів;

- запровадити регіональні програми перекваліфікації та підвищення кваліфікації з урахуванням специфіки локальних ринків праці, економічного потенціалу територій та потреб місцевих підприємств, з можливістю переїзду до іншого регіону для участі у програмах та забезпеченням житлом для таких осіб;

- удосконалити інформаційно-роз'яснювальну роботу серед населення щодо можливостей участі в програмах професійного розвитку, з метою підвищення рівня обізнаності та мотивації до здобуття професійних кваліфікацій, особливо у сегменті робітничих професій, затребуваних на ринку праці.

У подальшій перспективі доцільно звернути увагу на європейські практики безперервного професійного розвитку та запроваджувати їх в Україні в експериментальному режимі для оцінки ефективності в умовах національного ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Панкратова О. Підвищення кваліфікації персоналу в сучасних умовах та розвиток тенденцій корпоративних освітніх процесів. *Економіка та суспільство*. 2021. № 25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-7>
2. Мельник Т. О. Державна підтримка малого і середнього підприємництва в Україні. *Вісник ЖДТУ: Економіка, управління та адміністрування*. 2015. № 1(71). С. 102–109. DOI: [https://doi.org/10.26642/jen-2015-1\(71\)-102-109](https://doi.org/10.26642/jen-2015-1(71)-102-109)
3. Радкевич В.О. *Державно-приватне партнерство у сфері професійної освіти: дорожня карта розвитку. Професійна педагогіка*. 2024. № 2 (29). С. 3–20.
4. Кузьменко Г. О., Телендій А. А. Роль державних органів у регулюванні ринку праці та забезпеченні зайнятості в Україні. *Публічне урядування*. 2024. № 3 (40). С. 18–25. DOI: [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2024-3\(40\)-3](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2024-3(40)-3)
5. Міністерство економіки України. URL: <https://me.gov.ua/?lang=uk-UA> (дата звернення: 14.07.2025).
6. Стратегія зайнятості населення України 2030. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/ab2a1929-d178-4b60-a43f-905575d2b64f?lang=uk-UA&title=NovaPolitikaDliaRinkuPratsi-VUkrainiPredstavlenoViziiuStrategiiZainiatostiNaselenia2030> (дата звернення: 14.07.2025).
7. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/tag/tsifrova-transformatsiya-osviti-i-nauki?&type=posts&tag=tsifrova-transformatsiya-osviti-i-nauki> (дата звернення: 14.07.2025).
8. Державна служба зайнятості. URL: <https://dcz.gov.ua/> (дата звернення: 14.07.2025).
9. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (дата звернення: 14.07.2025).
10. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 14.07.2025).
11. Про професійний розвиток працівників: Закон України від 12.01.2012 № 4312-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17#Text> (дата звернення: 14.07.2025).
12. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text> (дата звернення: 14.07.2025).

References:

1. Pankratova O. (2021). Pidvyshchennia kvalifikatsii personalu v suchasnykh umovakh ta rozvytok tendentsii korporatyvnykh osvitnikh protsesiv [Improving personnel skills in modern conditions and developing trends in corporate educational processes]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-7> (in Ukrainian)
2. Melnyk T. O. (2015). Derzhavna pidtrymka maloho i serednoho pidpriemnytstva v Ukraini [State support for small and medium-sized businesses in Ukraine]. *Visnyk ZhDTU: Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, no. 1(71), pp. 102–109. DOI: [https://doi.org/10.26642/jen-2015-1\(71\)-102-109](https://doi.org/10.26642/jen-2015-1(71)-102-109) (in Ukrainian)
3. Radkevych V. O. (2024). Derzhavno-pryvatne partnerstvo u sferi profesiinoi osvity: dorozhnia karta rozvytku [Public-private partnership in vocational education: a development road-map]. *Profesiina pedahohika*, no. 2 (29), pp. 3–20. (in Ukrainian)
4. Kuzmenko H. O., Telendii A. A. (2024). Rol derzhavnykh orhaniv u rehuliuanni rynku pratsi ta zabezpechenni zainiatosti v Ukraini [The role of state bodies in regulating the labor market and ensuring employment in Ukraine]. *Publichne uriaduvannia*, no. 3 (40), pp. 18–25. DOI: [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2024-3\(40\)-3](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2024-3(40)-3) (in Ukrainian)
5. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy [Ministry of Economy of Ukraine]. Available at: <https://me.gov.ua/?lang=uk-UA> (accessed July 14, 2025). (in Ukrainian)
6. Stratehii zainiatosti naselennia Ukrain 2030 [Employment Strategy of the Population of Ukraine 2030]. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy. Available at: <https://me.gov.ua/News/Detail/ab2a1929-d178-4b60-a43f-905575d2b64f?lang=uk-UA&title=NovaPolitikaDliaRinkuPratsi-VUkrainiPredstavlenoViziiuStrategiiZainiatostiNaselennia2030> (accessed July 14, 2025). (in Ukrainian)
7. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy [Ministry of Education and Science of Ukraine]. Available at: <https://mon.gov.ua/tag/tsifrova-transformatsiya-osviti-i-nauki?&type=posts&tag=tsifrova-transformatsiya-osviti-i-nauki> (accessed July 14, 2025). (in Ukrainian)
8. Derzhavna sluzhba zainiatosti [State Employment Service]. Available at: <https://dcz.gov.ua/> (accessed July 14, 2025). (in Ukrainian)
9. Verkhovna Rada of Ukraine (2012). Pro zainiatist naselennia: Zakon Ukrainy vid 05.07.2012 № 5067-VI [On employment of the population: Law of Ukraine dated July 05, 2012 No. 5067-VI]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (accessed July 14, 2025). (in Ukrainian)
10. Verkhovna Rada of Ukraine (2017). Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 № 2145-VIII [On education: Law of Ukraine dated September 05, 2017 No. 2145-VIII]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (accessed July 14, 2025). (in Ukrainian)
11. Verkhovna Rada of Ukraine (2012). Pro profesiinyi rozvytok pratsivnykiv: Zakon Ukrainy vid 12.01.2012 № 4312-VI [On the professional development of employees: Law of Ukraine dated January 12, 2012 No. 4312-VI]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17#Text> (accessed July 14, 2025). (in Ukrainian)
12. Verkhovna Rada of Ukraine (2010). Pro derzhavno-pryvatne partnerstvo: Zakon Ukrainy vid 01.07.2010 № 2404-VI [For public-private partnership: Law of Ukraine dated July 01, 2010 No. 2404-VI]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text> (accessed July 14, 2025). (in Ukrainian)